

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı İdarəetmə və Texnologiya kolleci

“Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi”

fənninin

PROQRAMI

040570– “Geyimlərin modelləşdirilməsi və konstruksiya edilməsi ”

040569 - “ Tikiş məmulatlarının texnologiyası”

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
Metodiki şurasının 15 sentyabr 2017-ci il
tarixli iclasının qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
(Protokol № 1)

Bakı 2017

Tartib etdi:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin müəllimi

Əyyubova Gülnaz Hüseyn

Redaktor:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin müəllimi

Əliyeva Kəmalə Teymur

Rəy verənlər:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin fənn birliyinin sədri

1.Bağirova Nazirə Əhməd

İZAHAT VƏRƏQİ

“Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi” fənni üzrə tərtib olunmuş proqram “Geyimlərin modelləşdirilməsi və konstruksiya edilməsi” ixtisasında tədris edilir. Fənnin tədrisinə ayrılan saatin miqdarı – 90 saatdır.

“Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi” kursu üç müstəqil fənni əhatə edir:

1. Əmək mühafizəsi (İstehsalatda həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi).
2. Mülki müdafiə (Fövqəladə hallarda həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi).
3. Tibbi biliklərin əsasları.

“Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi”, “Əmək mühafizəsi”, “Mülki müdafiə” və “Tibbi biliklərin əsasları” fənlərinin kursu üzrə proqram Azərbaycan Respublikası Prezidentin 17.04.1998-ci il tarixli 700 sayılı fərmanı, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 25.09.1998-ci il tarixli 193 sayılı qərarı, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fövqəladə Hallar Nazirliyinin yaradılması haqqında 16.12.2005-ci il tarixli 1182 sayılı fərmanı və Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əsasnaməsi (19 aprel 2006-cı il №394) əsasında işlənilib hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikası “Hər kəsin təhlükəsiz və sağlam şəraitdə işləmək” hüququnu özündə təsbit edir. Konstitusiyada vətəndaşların əmək, istirahət, təhsil, ictimai təminat hüquqları və onların vəzifələri müəyyən edilmişdir. İstehsalatda sağlam və təhlükəsiz əmək şəraiti yaratmaqdan ibarətdir.

Əmək mühafizəsinin əsas vəzifəsi zəhmətkeşlərin daim sağlamlığını qorumaq, icra ediləsi işlərin təhlükəsizliyi üçün şərait yaratmaqdır.

“Mülki müdafiə”-nin öyrədilməsinin əsas vəzifəsi sülh və müharibə dövrlərindəki fəvqəladə hallarda fəaliyyət göstərmək və orta ixtisas məktəblərində aldıkları ixtisasa müvafiq olaraq, obyektlərin sabit işinin təmin edilməsi üsullarını öyrətməkdir.

Mülki müdafiənin məqsədi əhali, onun əmlakı və təbii mühit üçün mövcud olan təhlükəni, qorxulu halların növlərini və xüsusiyyətlərini dəqiq müəyyən etməkdir.

Tibbi biliklərin əsaslarına yiyələnmək və fəvqəladə hallarda əməli olaraq tibbi yardım göstərməyi bacarmaqdır.

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN PAYLANMASI

№	Mövzuların adı	Mühazirə	Seminar
1.	Giriş. Fənnin məzmunu və rolu.	2	2
2.	Meteoroloji parametrlər	2	2
3.	İstehsalat zədələnmələri və peşə xəstəlikləri törədən səbəblər.	2	2
4.	Peşə xəstəlikləri və onların profilaktikası üzrə tədbirlər.	2	2
5.	İstehsalatda meteoroloji şəraitin normallaşdırılması.	2	2
6.	Əsas zərərli istehsalat amilləri.	2	2
7.	Səsin və titrəyişin insan orqanizminə təsiri.	2	2
8.	İstehsalat tozlanması.	2	2
9.	İş yerlərinin işıqlandırılması.	2	2
10.	Elektromaqnit, elektrik və maqnit sahələrinin təsiri.	2	2
11.	Elektrik təhlükəsizliyinin ümumi müddəaları.	2	2
12.	Elektrik zədələnmələri.	2	2
13.	Elektrik mühafizə vasitələr və onlardan istifadə qaydaları.	2	2
14.	Partlayış və yanğın təhlükəsizliyi.	2	2
15.	Fərdi mühafizə vasitələri.	2	2
16.	Fövqəladə hallar və onların xarakteristikası.	2	2
17.	Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsi	2	2
18.	Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması.	2	2
19.	Qəzalar, fəlakətlər.	2	2
20.	Zərərçəkənə ilk tibbi yardımın göstərilməsi.	2	2
21.	Elektrik cərəyanından zərərçəkənə ilk yardımın göstərilməsi.	2	2
22.	Qanaxma zamanı ilk yardımın göstərilməsi.	2	2
23.	Zərərçəkənin aparılması və daşınması.	1	1
Cəmi		45	45

MÖVZULAR VƏ ONLARIN İZAHİ

Mövzu 1.Giriş. Fənnin məzmunu və rolu.- 4 saat

“Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi” fənnin qaydaları və normaları, məzmunu və təyini. Fənnin istehsalatla əlaqəsi.Fəhlə və qulluqçuların əsas əmək, mülki müdafiə hüquqları və vəzifələri. Müdiriyyətin səlahiyyətləri. Neytrallaşdırma və kompensasiya. Qanunvericiliyi yoxlayan və ona nəzarət edən orqanlar.Təhlükəsizlik texnikası xidməti.

Mövzu 2.Meteoroloji parametrlər.- 4 saat

Meteoroloji parametrlər onların müxtəlif iş şəraiti üçün sanitar normaları. Meteoroloji parametrləri insan orqanizminə təsiri və onlardan mühafizə tədbirləri. İstehsalat binalarının mikroiklim şəraiti. İqlim. İlin fəslı. Ventilyasiya. İsitmə sistemləri.

Mövzu 3. İstehsalat zədələnmələri və peşə xəstəlikləri törədən səbəblər.- 4 saat

Zərərli əmək şəraiti. İstehsalat zədələri. İstehsal zədələrindən mühafizə. Peşə xəstəliklərini törədən səbəblər. Zədələr.

Peşə xəstəlikləri:

- Kəskin peşə xəstəlikləri.
- Xroniki peşə xəstəlikləri.

Mövzu 4. Peşə xəstəlikləri və onların profilaktikası üzrə tədbirlər.- 4 saat

Təhlükəsizlik texnikası, yanğın təhlükəsizliyi təlimatları. Travmalar. İstehsalatla əlaqəli və əlaqəsiz bədbəxt hadisələr. Peşə xəstəlikləri. İstehsalat zədələnmələri. İstehsalat zədələnmələri və peşə xəstəliklərinin göstəriciləri.

Peşə xəstəliklərinin səbəbləri:

- Texniki səbəblər.
- Təşkilati səbəblər.
- Sanitariya–gigiyena səbəbləri.

Mövzu 5.İstehsalatda meteoroloji şəraitin normallaşdırılması.- 4 saat

İstehsalat havasının meteoroloji şəraiti. Temperatur, nisbi nəmlik, havanın hərəkət sürəti, təzyiqi, istilik şüalanması .Yüngül, orta ağırlıqlı və ağır işlər.

Havanın nəmliyi. Mütləq nəmlik və nisbi nəmlik. Nəmliyi ölçmək üçün cihazlar. Hiqrometr, hiqroqraf, psixrometr. Havanın hərəkət sürətini ölçən cihazlar. Katatermometrlər, anemometrlər. Havanın temperaturu.

Mövzu 6. Əsas zərərli istehsalat amilləri.- 4 saat

Zərərli və təhlükəli istehsalat amilləri:

- Fiziki.
- Kimyəvi.
- Bioloji.
- Psixofizioloji.

İnsan üçün zərərli fiziki amillər. Kimyəvi təhlükəli və istehsalat amilləri: ümumi toksik, qıcıqlandırıcı, sensibilizasiyaedici, mutagen, kanserogen. Bioloji təhlükəli və zərərli istehsalat amilləri: mikroorqanizmlər, makroorqanizmlər. Psixofizioloji və zərərli istehsalat amilləri: statik və dinamik, psixi-əsebi gərginlik.

Mövzu 7. Səsin və titrəyişin insan orqanizminə təsiri.- 4 saat

Səs –küy və titrəyişin növləri. Mexaniki, zərbəli, aerodinamik. Səs-küyün uzunmüddətli və qısamüddətli təsiri. İstehsalatda səs-küy və titrəyişin aradan qaldırılması yolları. Texnoloji və konstruktiv dəyişikliklər, təşkilati-texniki tədbirlər, izoləedici və titrəyiş azaldan materialların tətbiqi, fərdi mühafizə vasitələrinin tətbiqi. İnfraşəslər, ultrasəslər. Səsin intensivliyinin, səs tezliyinin insan orqanizminə təsiri. Eşitmə sərhədi, ağırlar sərhədi.

Mövzu 8. İstehsalat tozlanması.- 4 saat

İstehsalat tozlarının yaranma səbəbləri. Üzvi və qeyri-üzvi tozlar. Fiziki, kimyəvi xassələri, partlayış, zəhərliliyi. İstehsalat tozu ilə mübarizə. Havada tozluluq dərəcəsini müəyyən edən üsullar. Çəki üsulu, elektrik üsulu və foto elektrik üsulu.

Ümumi, yerli, qarışıq ventilyasiya. Təbii ventilyasiya, mütəşəkkil ventilyasiya, qeyri-mütəşəkkil ventilyasiya. Süni ventilyasiya.

Mövzu 9. İş yerlərinin işıqlandırılması.- 4 saat

Təbii işıqlandırma. Təbii işıqlanma əmsalı. Yandan işıqlanma. Yandan və üstədən işıqlanma. Süni işıqlandırma. Ümumi işıqlandırma və qarışıq işıqlandırma. Süni işıqlandırmanın hesablanma üsulları. Nöqtə üsulu, vatt üsulu, qrafiki üsul, işıq seli üsulu.

Mövzu 10. Elektromaqnit, elektrik və maqnit sahələrinin təsiri.- 4 saat

Səs-küy mənbəyinin gücünün azaldılması, udulan şüanın intensivliyi, səsuducu vasitələr. Elektromaqnit enerji mənbələri, elektromaqnit sahəsinin insan orqanizminə təsiri, yüksək gərginlik . Ultrasəs. İnfirasəs.

Mövzu11.Elektrik təhlükəsizliyinin ümumi müddəaları.- 4 saat

Elektrik cərəyanının insan orqanizminə təsiri. Cərəyanla onun təsir müddəti arasında olan asılılıq. Om qanunu. İşçinin elektrik təhlükəsizliyi şəraiti. Elektrik təhlükəsizliyinin əsas şərtləri. Elektrikdən mühafizə və yerlə birləşdirilmə.

Mövzu 12.Elektrik zədələnmələri.- 4 saat

Elektrik zədələnmələrini törədən amillər. Elektrik yanıqları. Elektrik nişanları. Dərinin metallaşdırılması. Mexaniki zədələnmələr. Elektrik oftalmiya. Elektrik zədələnmələrinin ağırlığına görə dərəcələri (I, II, III, IV dərəcə). Elektrik zədələnmələrinin dərinliyinə görə yanıqlar (I, II, III, IV dərəcə).

Mövzu 13. Elektrik mühafizə vasitələri və onlardan istifadə qaydaları.- 4 saat

Elektrik mühafizə anlayışı. Elektrotexnoloji qurğular. Elektrik qövsü. Mühafizə vasitələri və kateqoriyaları: Kollektiv mühafizə vasitələri, Fərdi mühafizə vasitələri. Elektrik mühafizə vasitələrinin tətbiqinə görə bölündüyü qruplar: əsas və əlavə.

Əsas mühafizə vasitələri (izoləedici ştanqlar, izoləedici və elektrik ölçü kəlbətinləri, gərginlik göstərenlər, dielektrik əlcəklər). Əlavə mühafizə vasitələri (dielektrik qaloşlar, dielektrik xalçalar, daşınma, yerlə birləşmələr, izoləedici altlıqlar və qoyulmalar, hasarlayıcı quruluşlar, təhlükəsizlik nişanları və plakatları).

Mövzu 14.Partlayış və yanğın təhlükəsizliyi.- 4 saat

Partlayış və yanma proseslərinin mahiyyəti. Öz-özünə alovlanma. Alovlanma mənbəyi. Yanmanın dayanması üçün lazımi şərait. Tikinti materialların və konstruksiyaların oddan mühafizəsi. Texnoloji proseslərin yanğın profilaktikası. Yanğınsöndürmə. Su ilə yanğınsöndürmə. Yanğın söndürülməsi üçün təyin olunmuş qurğular. Yanğın siqnalizasiyası sistemləri və qurğuları.

Mövzu 15.Fərdi mühafizə vasitələri.- 4 saat

Fərdi mühafizə vasitələri. Tənəffüs üzvlərinin mühafizə vasitələri. Təhlükəli və zərərli proseslərin yerinə yetirilməsi zamanı işləyənlərin bədənini, eşitmə və görmə üzvlərini qorumaq üçün istifadə olunan fərdi mühafizə vasitələri. Xüsusi iş geyimləri, müxtəlif gözlüklər, qoruyucu qurşaqlar. Tənəffüs üzvlərini iş yerinin havasında olan zərərli maddələrdən qorumaq üçün istifadə olunan qoruyucu vasitələr. Əleyhqazlar və toz əleyhinə respiratorlar. Süzücü, şlanqlı və izoləedici əleyhqazlar

Mövzu 16.Fövqəladə hallar və onların xarakteristikası.- 4 saat

Fövqəladə hallar. Fövqəladə hadisələrin vaxtında proqnozlaşdırılması, aşkar edilməsi, qarşısının alınması. Mülki-mühafizə konsepsiyası. Əhali, onun əmlakı və təbii mühit üçün mövcud olan təhlükə. Qorxulu hallar. Qorxulu halların növləri. Fövqəladə halların xarakteristikası: hidrometeoroloji (daşqın,sel və s.), geoloji.

Mövzu 17.Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsi.- 4 saat

Fövqəladə hallarda əhalinin mühafizəsi. Əhalinin mühafizəsinin əsas prinsipləri və üsulları. Mülki müdafiənin mühafizə qurğuları. Sığınacaqlar. Sığınacaqların həcmi. Daldalanacaqlar. Sadə daldalanacaqlar. Mühafizə qurğularının qorunub saxlanması, fövqəladə hallarda istismarı. Köçürülmə tədbirləri. Köçürülmə orqanları. Yardımçı vasitələr.Tibbi fərdi mühafizə vasitələri.

Mövzu 18. Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması. - 4 saat

Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə işlərin növbəliyi, ardıcılığı və mərhələləri. Bərpa işlərinin növləri. Fövqəladə hadisə nəticələrinin aradan qaldırılmasına cəlb edilən qüvvə və vasitələr.

Mövzu 19. Qəzalar, fəlakətlər.- 4 saat

Qəza və təbii fəlakət nəticələrinin aradan qaldırılması. Zədələnmə (zəhərlənmə) ocaqlarında, fəlakətli subasma zonalarında və təbii fəlakət rayonlarında zərər çəkmiş əhaliyə yardım. Qəzaları və təbii fəlakət nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə tədbirlər (passiv,aktiv), fəlakətlərin (istehsalat qəzaları və kortəbii hadisələrin) nəticələrin aradan qaldırılmasının qruplaşdırılması (I - VI qrup).

Mövzu 20. Zərərçəkənə ilk tibbi yardımın göstərilməsi.- 4 saat

Ümumi tələblər. Müxtəlif səbəblərdən törənən zədələr. İlk yardımın effektivliyi (cəld hərəkət, zireklik, bacarıq). İlk yardımın şərtləri, növləri (süni nəfəs, qanaxmanın dayandırılması, çıxma və sümük sınmasında ilk yardım). Tibbi heyət. Canlandırıcı tədbirlər. Zərərçəkənin daşınması.

Mövzu 21 .Elektrik cərəyanından zərərçəkənə ilk yardımın göstərilməsi.- 4 saat

Elektrik cərəyanından zərərçəkənə ilk yardımın göstərilməsi (tez və düzgün). Zərərçəkənin yardım göstərən şəxsin mühafizəsi. Zərərçəkənin vəziyyətinin müəyyənləşdirilməsi. İldırımvarma. İlk yardım.

Mövzu 22. Qanaxma zamanı ilk yardımının göstərilməsi.- 4 saat

İlk yardımın əsas qaydaları. Sıxac qoyma. Sıxac qoyma vaxtının qeydə alınması. Əl və ayaqda zəif qanaxma zamanı ilk yardım. Baş və ya bədəndə qanaxma zamanı ilk yardım. Daxili qanaxma. Həkimə qədər, həkim yardımı.

Mövzu 23. Zərərçəkənin aparılması və daşınması.- 2 saat

Zərərçəkənin aparılması, daşınması qaydaları. Zərərçəkənin xərəyə qoyulması və daşınması. Xüsusi komandanın çağırılması. Zərərçəkənin vəziyyətinin müəyyənləşdirilməsi. Şina və sarğının qoyulması. Xəstənin arabaya və ya maşına yerləşdirilmə qaydası.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası . Bakı, 1995.
2. Müəssisələrdə texniki təhlükəsizlik və əməyin mühafizəsini təşkilinə dair mühüm aspektlər.Bakı, 2007.
3. Ocaqov H.O. Fövqəladə halların idarə olunması./dərslük. Bakı, 2008.
4. Ocaqov H.O. Fövqəladə hallarda həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi./Mülki müdafiə (mühafizə). Bakı, 2010.
5. Ocaqov H.O. Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması. Bakı, 2009.
6. Ocaqov H.O.və başqaları. Zəhərli maddələr və onlardan mühafizə./Dərs vəsaiti. Bkı, 1998.
7. Şixəliyev F.A. Əmək mühafizəsi. Bakı 1981.

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin müəllimi Əyyubova Gülnaz Hüseyn qızı tərəfindən “Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi” fənnindən tərtib edilmiş proqrama verilən

R Ə Y

İPSF –BO4.2 “Geyimlərin modelləşdirilməsi və konstruksiya edilməsi” ixtisasında tədris edilən “Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi” fənni üzrə proqram yeni təhsil planına uyğun olaraq tərtib edilmişdir.

Bu fənn üzrə proqram təhsil planında nəzərdə tutulmuş mühazirə saatlarına uyğunlaşdırılmışdır. Mütəxəssis hazırladığı üçün nəzərdə tutulmuş fənn üzrə tələblərə lazimi bilik və vərdişlər aşılmalıdır. Bunu nəzərə alaraq proqramda mühazirə mövzuları texnoloji ardıcılıqla sadədən mürəkkəbə doğru istiqamətində seçilmişdir.

Yeni təhsil planına uyğun olaraq “Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi” fənnindən hazırlanmış proqram qənaət bəxşdir.

Bu fənn proqramının təsdiq edilməsi metodik şuraya tövsiyyə edilir.

Babayev Balas Vəli oğlu

**Bakı İdarəetmə və Texnologiya
Kollecinin şöbə müdiri**

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin müəllimi Əyyubova Gülnaz Hüseyn qızı tərəfindən "Həyat fəaliyyətinin təhlükəsizliyi" fənnindən tərtib edilmiş proqrama verilən

R Ə Y

Dünyada baş verən hadisələr, silahlı münaqişələr təhlükəsinin mövcud olması bizi hərbi işin inkişaf tendensiyalarına bir daha diqqət yetirməyə, silahlı mübarizə vasitələrinin xüsusən də nüvə silahının dövrümüzdəki rolu və yeri barədə düşünməyə vadar edir. Buna görə də biz mühafizə doktorinasını hazırlayarkən iki mühüm cəhəti əsas götürə bilərik. Birinci, nüvə təhlükəsi nəzərə alınmalı və mühafizə proqramında bu amil əsas götürülməlidir. İkinci, əhalinin eləcə də təsər-rüfat obyektlərinin kütləvi qırğın silahlarından mühafizəsinə diqqət ayrılmalıdır.

Məhs bu baxımdan G. H. Əyyubova tərəfindən hazırlanan proqram da müha-fizə sistemi qarşısında texnogen və təbii qəzalardan mühafizə problemi önə verilmişdir.

Proqram 90 saat həcmində orta ixtisas təhsilli mütəxəssis hazırlığı üçün nəzərdə tutulmuşdur. Proqram izahat vərəqəsindən, 3 bölmə, 23 mövzu və ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Proqram qənaətbəxş sayılır və nəşri məqsədə uyğun hesab edilir.

Bağirova Nazirə Əhməd qızı
fənn birliyinin sədri

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin